Piotr Socha * Monika Utnik-Strugała

Het MOOISTE BOEK van grote VIEZIGHEID

een onfrisse geschiedenis

Lannoo

www.lannoo.com
www.de-leukste-kinderboeken.com

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken en met interessante, exclusieve aanbiedingen.

Oorspronkelijke titel: *Brud - Cuchnąca historia higieny*
Oorspronkelijke uitgever: Wydawnictwo Dwie Siostry, Warschau, 2021
© tekst: Monika Utnik-Strugała
© concept en illustraties: Piotr Socha
© Nederlandse uitgave, Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2022
Vertaling: Greet Pauwelijn
Vormgeving: Keppie & Keppie

D/2022/45/104
NUR 210, 213
ISBN 978 94 014 7976 9

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Dit boek kwam tot stand met steun van the ©POLAND Translation Program.

BOOK INSTITUTE
©POLAND

Vuil in onze taal

Verschillende uitdrukkingen die in onze taal bewaard zijn gebleven, tonen aan dat vuil en reinheid een belangrijke rol spelen in ons leven. Als we iemand willen beledigen, gebruiken we soms de woorden 'strontkop' of 'strontzak', 'smeerlap', 'viespeuk' of 'vuilak', 'kakvent' of 'kakmadam' en 'zeikerd' of 'zeikwijf', om enkele voorbeelden te noemen.

We zeggen bijvoorbeeld ook dat een zaakje stinkt (als het verdacht is), dat er geen vuiltje aan de lucht is (als er niets aan de hand is), dat iemands bedoelingen onzuiver (of niet te vertrouwen) zijn of dat we ergens geen woorden aan vuil willen maken (als we er niet over willen spreken).

Bij sommige van die uitdrukkingen ligt er een interessant verhaal aan de oorsprong.

Geld stinkt niet: geld is altijd welkom, ongeacht waar het vandaan komt. Deze woorden worden toegeschreven aan de Romeinse keizer Vespasianus. Om de staatskas bij te spijzen, zou hij besloten hebben om een belasting te heffen op de urine. Die werd door de leerlooiers gebruikt om verrotting van de dierenhuiden tegen te gaan en de haren gemakkelijk te verwijderen. Toen zijn zoon Titus tegen die tol protesteerde, duwde Vespasianus hem een muntstuk onder de neus en vroeg hij hem of hij iets tegen de geur had. Titus

kon niets ruiken, waarop de keizer hem vertelde dat het muntje afkomstig was van de urinebelasting. Hij voegde eraan toe: 'Pecunia non olet!' – 'Geld stinkt niet.'

Zijn handen in onschuld wassen: de verantwoordelijkheid voor iets van zich afschuiven, zich onttrekken aan zijn verantwoordelijkheid.

Deze uitdrukking komt uit het Evangelie volgens Matteüs, waarin we lezen dat Pontius Pilatus niet overtuigd was van Jezus' schuld. Hij bekrachtigde wel zijn vonnis, omdat hij zag dat de joodse priesters hem wilden straffen. Hij wilde echter de verantwoordelijkheid voor de dood van de veroordeelde niet op zich nemen. Naar een oud joods gebruik waste hij zijn handen. Dat was een manier om zichzelf symbolisch te reinigen. 'Ik ben onschuldig aan zijn bloed', zei hij. 'Gij moet zelf maar zien wat ervan komt.'

Als we vandaag echter zeggen dat iemand zijn handen voor iets in onschuld wast, dan bedoelen we hier niet mee dat we hem als gereinigd beschouwen, maar wel dat we hem ervan beschuldigen zich aan zijn verantwoordelijkheid te onttrekken.

Geld witwassen: geld dat afkomstig is van illegale activiteiten, zoals smokkel of drugshandel, terug in het legale circuit brengen.

Deze uitdrukking hebben we hoogstwaarschijnlijk te danken aan de maffiabaas Al Capone. In de jaren 1920 stookte en verhandelde de Italiaanse maffia in Chicago onder zijn leiding alcohol, wat toen verboden was in de Verenigde Staten. Tegelijkertijd hadden de maffiosi ook allerlei andere volledig legale bedrijfjes, waaronder wasserettes. De opbrengst van de verkoop van alcohol werd bij de eerlijk verdiende inkomsten gevoegd om zo de oorsprong ervan te verdoezelen.

Soapopera: mierzoet, naïef en banaal verhaal in afleveringen. Soapopera's komen het vaakst voor als een tv-serie. Vroeger werden ze ook opgevoerd als een hoorspel op de radio of in korte afleveringen gepubliceerd in de krant.

Deze uitdrukking ontstond in de jaren 1930 in Amerika, toen de eerste hoorspelen op de radio verschenen. Die werden ironisch opera's genoemd, omdat ze het tegenovergestelde waren van de

geraffineerde operakunst. Het woord 'soap' was een verwijzing naar de fabrikanten van schoonmaakproducten die de hoofdsponsors van dergelijke hoorspelen waren.

Men moet de vuile was niet buitenhangen: je hoort in het openbaar niet over zaken te praten die de familie, goede kennissen of collega's aanbelangen, vooral als het om gênante feiten gaat. Een gelijkaardige uitdrukking werd gebruikt in het oude Rome, waar men zei **'Het is een slechte vogel die zijn eigen nest bevuilt'**: men moet geen kwaad spreken over zijn eigen familie of omgeving.

Tegenwoordig horen we dit gezegde vaak uit de mond van tegenstanders van de #MeToobeweging. Door deze hashtag te gebruiken geeft men aan slachtoffer van seksueel geweld of grensoverschrijdend gedrag te zijn. Soms wordt ook bekend gemaakt wie de dader was, wat bij bepaalde mensen in slechte aarde valt.

Maar wat is nu het verband tussen de was doen en het bespreken van moeilijke onderwerpen in het openbaar? Dit zou wel eens kunnen worden verklaard door het feit dat vrouwen vroeger de was buitenshuis deden, aan de rivierkant, wat voor hen een uitgelezen kans was om met elkaar af te spreken en wat te roddelen.

Het kleinste kamertje: eufemisme voor het toilet, dat zich in de meeste woningen inderdaad in het kleinste kamertje bevindt. In de middeleeuwen sprak men al over de 'cleine camere', die ook het 'heimelijk (of geheim) gemak' of de 'bestekamer' of het 'vertrek' werd genoemd. In de ruimte waar de mens zijn behoeften deed, gebeurden er zaken die blijkbaar niet uitgesproken mochten worden.

Met een schone lei beginnen: wanneer iemand vroeger schulden maakte, werden die met een griffel neergeschreven op een lei, een bordje gemaakt van leisteen. Zodra de schuld vereffend was, werd alles uitgewist met een natte spons en kon die persoon weer beginnen met een schone lei. Vandaag heeft deze uitdrukking niets meer te maken met het aflossen van financiële schulden, maar wel met het vergeven van gemaakte fouten en een nieuwe start maken.

PERLUX
50% GRATIS
PERLUX
MADE IN POLAND